

Hvilke faktorer mener pedagogisk leder må være tilstede for å fremme trygghet og livsmestring for de yngste barna i barnehagen?

Trygghet og livsmestring hos de yngste i barnehagen

Navn

6023

Bacheloroppgave

BHBAC3980

Trondheim, mai 2020

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

FORORD

Jeg ønsker å takke alle som har tatt seg tid til å hjelpe meg under denne bachelorperioden.

Takk til informantene fra barnehagene som gjorde at jeg fikk nyttige data å arbeide med.

Takk til mine veiledere ved DMMH.

INNHOLDSFORTEGNELSE

1. INNLEDNING	s. 3
1.1 Tema og problemstilling	s. 3
1.2 Oppbygging av oppgaven	s. 3
2. TEORI	s. 4
2.1 Tilvenning—en god start er viktig for etablering av trygghet	s. 4
2.2 Gode relasjoner—begynnelsen på en trygg tilknytning	s. 5
2.3 Trygg tilknytning—en bærebjelke i trygghetsfølelsen	s. 6
2.4 Livsmestring—siktemålet med trygghet er å skape livsmestring	s. 7
2.5 Trygghets sirkelen—en sammenhengende modell for alle elementene	s. 8
3. METODE	s. 9
3.1 Intervju	s. 9
3.2 Intervjuguide	s. 10
3.3 Valg av informanter	s. 10
3.4 Gjennomføring av intervju	s. 11
3.5 Analyse av data	s. 11
3.6 Metodekritikk	s. 12
4. FUNN OG DRØFTING	s. 14
4.1 Gode relasjoner	s. 14
4.2 Trygghet og tilknytning	s. 16
4.3 Livsmestring	s. 19
5. AVSLUTNING	s. 22
6. REFERANSELISTE.....	s. 24
7. VEDLEGG	s. 26
7.1 Intervjuguide	s. 26
7.2 Samtykkeskjema	s. 27
7.3 Trygghets sirkelen	s. 30

1. INNLEDNING

1.1 Tema og problemstilling

Temaet for min bacheloroppgave er ”trygghet og livsmestring”. Begrunnelsen for valget av tema er at jeg mener dette er to helt avgjørende goder man som barnehagelærer må legge til rette for at ethvert barn opplever. Årsaken til at jeg trekker frem begge områdene, er at jeg vurderer dette som to vekselvirkende og samvirkende krefter. I første omgang fordi trygghet er en forutsetning for at et barn skal tørre å ta utfordringer som kan føre til livsmestring. Og dernest fordi livsmestring er med på å skape trygghet for barnet. Dette mener jeg er et interessant forhold, og vil derfor bli belyst inngående i løpet av oppgaven.

I 2017 ble rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver revidert, og begrepet livsmestring var blant rammeplanens nye begreper. Jeg syntes dette er et interessant begrep, og et begrep jeg er blitt godt kjent med som følge av min fordypning i temaet ”Barndom, helse og livsmestring”. I løpet av fordypningen i temaet dukket det imidlertid opp flere spørsmål: Hva er egentlig livsmestring? Hvorfor trenger barn opplevelsen av livsmestring? Hva må ligge til rette for at barn får mulighet til å oppleve livsmestring? Hva kan den enkelte barnehagelæreren gjøre for å skape livsmestring hos barna? Hvilke tiltak kan barnehagen iverksette for å sikre livsmestring hos barna? I et forsøk på å besvare disse – og andre – underliggende spørsmål, har jeg derfor valgt problemstillingen:

Hvilke faktorer mener pedagogisk leder må være til stede for å fremme trygghet og livsmestring for de yngste barna i barnehagen?

Siktemålet for oppgaven er altså å trekke frem de faktorene og fokusområdene som pedagogiske ledere mener er avgjørende for å fremme trygghet og livsmestring for de yngste barna i barnehagen. Tanken er at man ved å belyse disse også vil besvare spørsmålene som ble listet opp over.

1.2 Oppbygging av oppgaven

Opgaven vil i det følgende starte med en introduksjon av relevant teori i kapittel 2. Hensikten her er å redegjøre for sentrale deler, samt enkelte teoretiske tilnærminger. I kapittel 3 vil valgt metode og en beskrivelse av innsamlingsstrategi bli presentert. I beskrivelsen av innsamlingsstrategi vil det bli redegjort for intervju og intervjuguide, valg av informanter, og etiske og kritiske betraktninger. I kapittel 4 vil jeg gi en presentasjon av mine funn, etterfulgt

av drøfting. Rekkefølgen skaper det metodiske- og teoretiske bakteppe for drøftingen. Til slutt i kapittel 5, vil det bli gitt en avsluttende oppsummering.

2. TEORI

I teoridelen er målet mitt som nevnt å avklare sentrale begreper og teoretiske modeller som jeg mener er sentrale for drøftelsen i kapittel 4. Jeg har valgt teori som er relevant for min problemstilling, og er klar over at det ikke er en uttømmende redegjørelse for tema trygghet og livsmestring. I det følgende vil disse elementene bli belyst: tilvenning, gode relasjoner, trygg tilknytning, livsmestring, og trygghetssirkelen. Selv om begrepene og modellene trekkes frem som adskilte elementer, vil det i stor grad være innholdsmessig overlappning. Og ikke minst vil det foreligge en gjensidig avhengighet mellom disse. De presenteres likevel som adskilte deler for å i større grad tydeliggjøre det nærmere innholdet og særtrekkene ved de.

2.1 Tilvenning – en god start er viktig for etableringen av trygghet.

Barnehagen representerer den første av mange viktige overganger i barnets liv. For at barnehagen skal fungere som et positivt tilskudd til barnets liv, er det avgjørende med en god start. Ikke bare er det viktig med en god start for relasjonen mellom barn og barnehage, men en god start vil trolig også kunne legge føringer for hvordan barnet på senere tidspunkt i livet takler institusjonelle overganger, og eller enhver annen overgang i livet.

I teorien blir viktigheten av trygghet understreket i sammenheng med slike overganger. Trygghet er helt sentralt for at små barn skal ha det bra, og rammeplanen (2017) viser at små barn under tilvenning – altså under overganger – skal få tid til å bli trygge (Drugli & Lekhal, 2018, s. 106). Små barn er mest trygg når de er sammen med voksne de kjenner, og når omgivelsene er rimelig forutsigbare.

Det vil derfor være avgjørende at man som barnehagelærer fokuserer på gradvise overganger, samt etablering av faste rutiner og mennesker rundt barnet. Dette vil skape en opplevelse av stabilitet, som igjen gir grobunn for trygghet i tilvenningsprosesser. Ved at barnehagen skaper trygghet, lokalt i den konkrete overgangsprosessen, tror jeg barnehagen også legger føringer for hvordan barnet senere takler overganger. Jeg tror etableringen av trygghet i én konkret overgang, følger barnet i form av økt mestringsfølelse i møte med nye overganger senere i livet.

2.2 Gode relasjoner – begynnelsen på en trygg tilknytning.

Som det blir gitt uttrykk for over, vil etableringen av stabilitet være viktig for barnets opplevelse av trygghet. Et avgjørende element for stabiliteten er hvem barnet daglig har kontakt med. Små barn står i en særposisjon når det gjelder behovet for å knytte nære relasjoner til sensitive voksne. Dette fordi gode og nære relasjoner ofte blir sett på som et av de viktigste fundamentene i de yngste barna sin utviklingsprosess (Drugli & Lekhal, 2018, s. 51).

En relasjon kan beskrives som et gjensidig forhold mellom to parter som foregår over tid. Gjennom kommunikasjon og samspill blir partene kjent med og utvikler ulike forventinger til hverandre (Drugli & Lekhal, 2018, s. 52). Denne kommunikasjon og dette samspillet tenker jeg at utspiller seg på to nivåer; i første omgang, gjennom handlinger, ord og uttrykk. Og dernest, gjennom tanker og følelser som flyter mellom partene. Det første nivået handler om det man kan observere med det blotte øye, og de mer direkte signaler. Det andre nivået er mer abstrakt, og handler om hvordan relasjonen mellom to mennesker også formes av en rekke non-verbale signaler. Begge nivåene har stor betydning for etableringen av en god relasjon.

Gjensidighet er en forutsetning for gode relasjoner og innebærer at både barnet og en voksne lar seg påvirke av den andre parten. For små barn betyr det at de får en aktiv rolle i samspillet gjennom sine følelsesuttrykk, kroppslige signaler, lyder og ord ved at den voksne tar hensyn til disse og tilpasser egne responser (Drugli & Lekhal, 2018, s. 52). Det Drugli og Lekhal (2018) forteller om gjensidighet, opplever jeg samsvarer med det jeg beskriver over om nivåene i samspillet mellom barn og voksen. Kommunikasjonen foregår på to nivåer, og opplevelsen av gjensidighet er en faktor jeg mener hører hjemme i begge nivåene. Jeg mener at gjensidighet, innebærer en viss grad av respekt, noe som ikke bare kan uttrykkes i handling og ord, men som også må vises i den non-verbale kommunikasjonen som for eksempel blick og kroppsspråk. Dette innebærer blant annet at barnehagelæreren toner seg inn på barnets følelsesuttrykk, og møter disse følelsens på fornuftige måter.

Drugli og Lekhal utdyper at det å tone seg inn på hverandres følelser er helt sentralt for en god relasjon. I en god relasjon får barnet ha sin opplevelse som sin egen, og samtidig beholde båndet til den voksne. At barn får lov til å ha sin egen opplevelse eller følelse og samtidig får dele den voksnes opplevelse, som i større eller mindre grad vil skille seg fra barnets, fremmer barnets positive selvutvikling (2018, s. 52). Barnet lærer på denne måten å få tilgang til egne

følelser fordi de blir delt med andre. På den måten lærer barnet både det å være et ”jeg”, men også det å være et ”vi” (Drugli & Lekhal, 2018, s. 52).

Et annet sentralt begrep i gode relasjoner er anerkjennelse. Anerkjennelse blir ofte beskrevet som et menneskesyn, en holdning og en måte å være på i møte med andre mennesker. Anerkjennelse fungerer derfor som en forlengelse av respekten som ligger til grunn for gjensidigheten, som beskrevet over. Alle mennesker trenger og fortjener anerkjennelse, og spesielt gjelder dette små barn, fordi deres selvoppfatning er under stadig utvikling. Årsaken til at dette er så viktig er fordi barnets verdi som menneske blir bekreftet gjennom denne opplevelsen av anerkjennelse. Dette kan for eksempel innebære at når et barn gråter mye eller er mye sint, bør man alltid bekrefte deres følelse, og deretter forsøke å forstå hvorfor barnet føler som det gjør, istedenfor å forsøke og avlede barnet så raskt som mulig (Drugli & Lekhal, 2018, s. 53).

Dette relasjonelle perspektivet er viktig i arbeidet med å forstå barn og deres forhold til oss. For det er gjennom sine tidlige, nære relasjoner, barnet rustes for tilværelse. Filosofen Martin Buber skrev ”I begynnelsen er forholdet” i boken *Jeg og Du* (Buber, 1992, s.19). Med dette antyder han at det er i relasjonen mennesket blir til menneske. Vi eksisterer ikke som isolerte individer. I stedet fødes vi inn i et forhold, et du og et jeg. Vi blir oss selv i relasjon til andre og vi lever våre liv i relasjoner. At vi blir oss selv i relasjon til andre, forteller at om et barn er trygt eller ikke, i stor grad avhenger av hvilke relasjoner barnet har til de menneskene rundt seg. Et barn med gode relasjoner til de rundt seg, er på god vei til å få en iboende følelse av trygghet.

2.3 Trygg tilknytning – en bærebjelke for trygghetsfølelsen.

I forlengelsen av de gode relasjonene, kommer den trygge tilknytning. Hvordan trygghet etableres gjennom samspill med nære omsorgspersoner, blir beskrevet i tilknytningsteorien. Tilknytningsteorien inkluderer emosjonelle, sosiale og kognitive prosesser og viser hvordan kjennetegn ved barnet og miljøet gjensidig virker på hverandre (Drugli, 2017 s. 47). Tilknytning er en viktig utviklingsoppgave i de første leveårene, og er på mange måter med på å legge grunnlaget for barnets videre utviklingsprosess mot den grunnleggende trygghetsfølelsen.

Tilknytning beskrives gjerne som det sterke følelsesmessige båndet som barn etablerer til sine viktigste omsorgspersoner (Bowlby, 2005). Når barn er trygt tilknyttet en omsorgsperson, vil

denne personen tjene som en kilde til trøst og støtte i situasjoner som barnet opplever som krevende eller farlige. I tillegg vil det å være sammen med omsorgspersonen generelt oppleves som positivt for barnet. En tilknytningsperson er gjerne en som barnet har en spesiell nær relasjon til.

Den trygge tilknytningen utvikler seg ved at barnet har gjentatte erfaringer med at omsorgspersonen er sensitiv, fanger opp og forholder seg til barnets signaler og uttrykk på en hensiktsmessig måte. I arbeidet med etableringen av en trygg tilknytning, bør barnehagelæreren – mye likt det vi har vært innpå tidligere – uttrykke forutsigbarhet og stabilitet, slik at barnet her får en ”trygg havn” som kan hjelpe til med å regulere følelser og atferd. En slik relasjon skaper rom for *både* nærhet og atskilthet (Drugli, 2014, s. 27).

Det er allment akseptert at den tryggheten, tilliten og varmen som små barn blir tilført gjennom trygg tilknytning til nære omsorgspersoner, danner det beste utgangspunktet for en positiv utvikling også senere i livet (Drugli, 2017 s. 63). Den positive utviklingen kommer av at barnet har den nødvendige tryggheten til å trygt utforske alene, fordi det vet at omsorgspersonen er der for å hjelpe når det trengs. Omsorgspersonen fungerer som en trygg base som barnet kan utforske fra, og en trygg havn som barnet kan oppsøke ved behov.

Et barn som er trygt tilknyttet, vil ikke være opptatt av nærhet til sin omsorgsperson hele tiden. Når barnet kjenner seg trygg og bekvem, vil det heller bruke sin energi på å utforske verden rundt seg, fremfor å stadig søke nærhet til omsorgspersonen. Barnet vet med seg selv at det har en trygg base som det kan utforske fra, og som det kan vende tilbake til hvis det skulle bli nødvendig (Drugli, 2014, s. 27 og 28). Og i denne tryggheten ligger det følgelig store muligheter for livsmestring, fordi barnets fokus er rettet imot mulighetene fremfor begrensningene. Et utrygt barn på den andre siden, vil derimot bruke tiden sin på å uroe seg og søke etter denne tryggheten. Dette er begrensende for mulighetene barnet har til å oppleve livsmestring. Dette forteller oss hvorfor det er så utrolig viktig at følelsen av trygghet etableres på et tidlig tidspunkt i barnets liv.

2.4 Livsmestring – siktemålet med trygghet er å skape livsmestring.

I Rammeplanen (2017) ”for barnehagens innhold og oppgaver” er livsmestring implementert som en del av barnehagens verdigrunnlag. Det blir her gitt uttrykk for at livsmestring handler om barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd, samt forebygging og krenkelser og mobbing (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Livsmestring er imidlertid et omdiskutert begrep. Mange har tatt til orde for at det ikke er riktig at barn skal lære seg å mestre livet. Det skal leves, nytes og være noe barna skal glede seg over. Andre tenker at det faktisk er nødvendig at barna tidlig lærer seg å mestre livet, når barndommen og barn er under et slikt press vi ser i dag (Melvold, 2018, s. 11). Til dette tenker jeg at man kan se på det slik at et godt liv som leves her og nå for småbarn, vil være det som rustet dem til å senere håndtere det livet har å by på.

For det er nettopp dette livsmestring dreier seg om, det å kunne forstå og å kunne påvirke faktorer som har betydning for mestring av eget liv. Livsmestring skal bidra til at barn lærer å håndtere medgang og motgang, og personlige og praktiske utfordringer på en best mulig måte (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 12). Det skal altså ruste barn og unge til å fungere godt i et samfunn der mange opplever betydelig press.

God psykisk helse blir fremhevet som den viktigste byggesteinen for å fremme livsmestring (Drugli & Lekhal, 2018, s. 29). Og i min sammenheng er en god psykisk helse, en generell iboende følelse av trygghet hos barnet.

2.5 Trygghetssirkelen – en sammenhengende modell for alle elementene

Trygghetssirkelen bygger på mange års forskning omkring tilknytning, og viser hvordan de grunnleggende behovene henger sammen. Årsaken til at trygghetssirkelen presenteres til slutt er at den på mange måter innbefatter alle de elementene vi har gått igjennom frem til nå. Trygghetssirkelen bygger på, og er avhengig av, at de presenterte elementene er tilstede, slik at utforskertrangen melder seg.

I den nedre delen av trygghetssirkelen (se vedlegg: Trygghetssirkelen, s. 30) beskrives barnets avhengighets- og beskyttelsesbehov, altså tilknytningsbehovet. Man ser hvordan barnet søker etter beskyttelse, og dets avhengighet av en omsorgsperson. Hånden som man ser i nedre del av sirkelen skal illustrere den sikre havn, og det er altså her omsorgspersonen skal gi barnet nærhet, trøst, trygghet og hjelp (Branstzæg, Torsteinson & Øiestad, 2019, s. 18).

Videre kommer man til øvre del av sirkelen, hvor man kan se at barnet blir mer selvstendig og har en utforskertrang. Det vil si at barnet får et behov for å mestre og erobre verden. Også hendene øverst i sirkelen representerer den trygge voksne, men her fungerer hendene mer som en trygg base for barnets utforskning, enn som en trygg havn. (Branstzæg, Torsteinson & Øiestad, 2019, s. 19). Den trygge basen fungerer altså som barnets springbrett ut i verden, samtidig som barnet er i trygg forvisning om at den voksne er tilstede og passer på.

For at barn skal tørre å bevege seg opp i sirkelen, kreves det tilstedeværende og observante voksne som ser når barnet trenger påfyll, slik at de kan tørre å bevege seg opp i sirkelen igjen og igjen. Små barn vil oftere ha behov for å besøke den trygge havnen enn eldre barn, og de små barnas utforskertrang er i en utviklende fase som vil øke i takt med alderen (Branstzæg, Torsteinson & Øiestad, 2019, s. 19).

Trygghetssirkelen gir en tydelig illustrasjon av dynamikken mellom avhengighet og selvstendighet, og for min sammenheng; trygghet og muligheten for å oppleve livsmestring. Uten at barnets kropp er ”fylt” med trygghet, vil utforsker- og lærertrangen ikke melde seg i like stor grad. Tryggheten til å gå ut kommer fra vissheten om at det er mulig å komme tilbake inn igjen (Branstzæg, Torsteinson & Øiestad, 2019, s. 19).

3. METODE

Metoden er redskapet vårt i møte med noe vi vil undersøke (Dalland, 2012, s. 112). Metoden er altså det redskapet vi bruker til hjelp for å få ønsket informasjon. Når det kommer til valg av metoder, er det gjerne to hovedtyper man skiller mellom: det er kvalitativ og kvantitativ metode. Jeg har valgt en kvalitativ metode, fordi jeg mener det er den mest egnede metoden for å svare på min problemstilling. Begrunnelsen for dette er at jeg ønsker å få tak på intervjupersonens tanker, meninger, erfaringer og opplevelser knyttet til trygghet og livsmestring for de yngste barna i barnehagen. Den kvalitative metoden som en *dyptgående* undersøkelse fungerer bedre for dette formålet, enn den kvantitative som i større grad tar sikte på å fange en større sammenheng eller *bredde*.

3.1 Intervju

Olav Dalland hevder at det er samtalen som er det viktigste redskapet man har i arbeidet med andre mennesker. Han forklarer at det kvalitative forskningsintervjuet har som formål å få tak i intervjupersonens egne beskrivelse av den livssituasjonen han eller hun befinner seg i (Dalland, 2012, s. 153). Fordi det er nettopp denne informasjonen, i tilknytning til min problemstilling, jeg ønsker å få tak i, har jeg valgt intervju som innsamlingsmetode. De jeg har valgt å intervju er pedagogiske ledere. Begrunnelsen for dette er at jeg mener de vil være den beste informasjonskilden til mitt prosjekt, fordi dette temaet i stor grad berører de pedagogiske ledernes hverdag i barnehagen.

Målet mitt med intervjuet var å skape en situasjon som gjorde at informantene kunne snakke relativt fritt, rundt noen av de spesifikke temaene som jeg hadde bestemt på forhånd (Tjora, 2018, s. 113).

Som en oppsummering kan man si at det kvalitative forskningsintervjuet er en samtale mellom forsker (meg) og intervjupersonen som styres både av de temaene som jeg ønsket å få kunnskap om, og de temaene intervjupersonen tar opp (Thagaard, 2018, s. 90).

3.2 Intervjuguide

Først laget jeg en intervjuguide med spørsmål som jeg ønsket å stille informantene. Disse sendte jeg på mail til informantene mine på forhånd av intervjuet. Grunnen til at jeg gjorde dette var fordi at jeg ønsket et best mulig svar fra informantene, hvor de kunne gi meg utfyllende svar. Dette gjorde nok også at informantene kunne forberede seg og at jeg kanskje fikk et dypere intervju, noe jeg ser på som positivt i min kvalitative metode. Bergsland og Jæger (2016, s. 71) forklarer at en intervjuguide skal inneholde de emnene som det skal snakkes om i intervjuet, og gi en oversikt over hvilken rekkefølge emnene skal ha. Jeg laget intervjuguiden med utgangspunkt i problemstillingen min og de ulike temaene jeg ønsket å gjennomgå i løpet av intervjuet.

Målet mitt med intervjuguiden var at jeg skulle formulere spørsmålene mine så åpne som mulig, slik at informanten skulle føle at de kunne dele alt det de ønsket rundt spørsmålene og temaet. Generelt kan man si at de spørsmålene som er åpne og som gir informanten mulighet til å reflektere og fortelle om sine opplevelser og erfaringer er de gode spørsmålene (Bergsland og Jæger, 2016, s. 72).

I tillegg til dette var det viktig for meg å ikke stille typiske "hvorfor- spørsmål". Grunnen til dette var fordi at jeg leste i Thagaard (2018, s. 97) at folk ikke alltid nødvendigvis vet hvorfor de handler som de gjør, og at spørsmål som hvorfor, dermed kan gjøre at de kan komme i forsvar dersom de blir bedt om å begrunne sine handlinger.

3.3 Valg av informanter

Ettersom det i en kvalitativ metode handler om å gå i dybden av noe tenkte jeg at det kunne være lurt å ikke ha et så stort antall informanter. Jeg bestemte meg ganske tidlig i prosjektet for at jeg ønsket å intervju pedagogiske ledere. Imidlertid sto det mellom å intervju kun to pedagogiske ledere eller flere, og mitt valg falt på å intervju to pedagogiske ledere som jeg

viste at hadde jobbet relativt lenge på småbarnsavdeling i barnehagen. Videre tenkte jeg at gode samtaler og intervju med færre personer ville gi meg nok data til oppgaven min. Isteden for å intervju tre personer med en gang, bestemte jeg meg først for å se hvor mye data jeg kunne få fra de informantene som jeg hadde bestemt meg for. Og deretter ta en vurdering om jeg hadde fått nok empiri, eller om jeg måtte vurdere å ha en informant til.

Ellers vil jeg si at når jeg valgte informanter var dette strategisk utvelgelse. Jeg valgte informanter som jeg viste hadde kunnskap om det aktuelle teamet og som jeg derfor tenkte kunne gi meg relevant innsamlingsmateriale (Tjora, 2018, s. 130).

Begge informantene er utdannet førskolelærer, hvor en av informantene også har fordypning i småbarns pedagogikk. Informantene har jobbet som pedagogiske ledere begge to siden tidlig 2000-tallet, hvor de fleste av årene har vært på småbarns avdeling.

For å holde intervjupersonene anonymisert, vil informantene mine i denne oppgaven gå under navn: informant A og informant B.

3.4 Gjennomføring av intervju

Da jeg skulle gjennomføre intervjuene inntraff Covid-19, og jeg ble nødt til å gjøre tilpasninger og endringer i hvordan jeg hadde planlagt å gjennomføre intervjuene. På grunn av begrensingene med menneskelig kontakt, kunne ikke intervjuene gjennomføres som fysiske møter. De ble derfor gjennomført over telefon og mail. Fordi informantene allerede hadde fått intervjuguiden på mail, avtalte vi nå en "frist" som de skulle svare innen, slik at jeg kunne stille oppfølgingsspørsmål dersom jeg syntes det var behov for det. Jeg fikk gode og reflekterende svar fra begge, samtidig som jeg følte at det var behov for noen oppfølgingsspørsmål.

3.5 Analyse av data

Etter at jeg hadde mottatt svarene på intervjuet over mail, leste jeg nøye gjennom og ryddet litt opp i dokumentet jeg mottok. I boken "Metode og oppgaveskriving" forklarer Dalland at en analyse er et granskningsarbeid der utfordringen er å finne ut hva materialet har å fortelle (Dalland, 2012, s. 144). I granskningsarbeidet oppdaget jeg ganske raskt at det var behov for enkelte oppfølgingsspørsmål. Derfor sendte jeg en ny mail med oppfølgingsspørsmål, hvorpå jeg fikk svar noen dager senere.

Muligheten til å sende oppfølgingsspørsmål gjorde til at det gikk fint å få svar på det man lurte på, selv om man ikke hadde et intervju ansikt til ansikt. Da jeg fikk svar på disse spørsmålene, gikk jeg i gang med å sorterte informantenes svar etter tema og kategori. Disse kategoriene var: trygghet, livsmestring, gode relasjoner og tilvenning. Grunnen til at jeg sorterte informantenes svar på denne måten var for å få best mulig oversikt til drøftingsdelen min. På denne måten ble det lettere å se hva hver av informantene sa om de ulike spørsmålene og temaene, og jeg kunne på en måte sammenligne deres svar. Jeg syntes at dette var en fordel for den videre drøftelsen av mitt datamateriale.

3.6 Metodekritikk

Det finnes anerkjente vitenskapelige metoderegler og kunnskapskrav. Metodene skal gi troverdig kunnskap, noe som betyr at kravene til validitet og reliabilitet må være oppfylt (Dalland, 2017, s. 40). Grunnen til at jeg har tatt med dette er fordi det er viktig for meg å sørge for at min datainnsamling er mest mulig relevant og troverdig.

Validitet

Validitet står for relevans og gyldighet. Det vil si i hvilken grad man undersøker det man ønsker å undersøke og om datainnsamlingen er relevant for problemstillingen (Larsen, 2017, s. 93). En annen måte å si det på er om datamaterialet faktisk gir grunnlag for å trekke ut et svar på det problemstillingen spør om. Det er derfor viktig at datamaterialet belyser problemstillingen direkte, men samtidig at problemstillingen også er såpass klart definert at man hele tiden vet hva det er man ønsker et svar på. Derfor jobbet jeg mye og lenge med å finne den rette problemstillingen.

Når jeg jobbet med utarbeidelsen av min intervjuguide var det viktig for meg å få gode spørsmål, som ville oppleves åpne, slik at informantene mine kunne svare så åpent som mulig, men likevel slik at de holdt seg innenfor det som var spørsmålet. I et intervjustudie er det informantens fortellinger og ord som utgjør hovedtyngden i det materialet som skal danne grunnlaget for tolkning, drøfting og analyse. Det vil derfor være viktig at det informanten sier, eller skriver i mitt tilfelle, blir så fyldig og relevant som mulig. På denne måten vil dermed validiteten styrkes, ved at intervjueren stiller spørsmål som gjør at informanten får mulighet til å komme med innholdsrike og fyldige uttalelser (Dalen, 2011, s. 97).

Ettersom gjennomføringen av mine intervju nå ble gjort skriftlig, kan man se på dette som både positivt og negativt. En positiv side ved dette er at informantene fikk mulighet til å jobbe med svarene over lengre tid og at de dermed kanskje kunne gå mer i dybden i intervjuet. Dette ga også kanskje informantene mulighet til å formulere gode og gjennomtenkte svar. En negativ faktor er kanskje at man ikke fanger informantenes "ufiltrerte" svar. Det kan tenkes at man i arbeidet med å formulere skriftlige svar modererer seg i den ene eller andre retningen. På denne måten blir ikke svarene like direkte og åpne.

Relabilitet

Boken "En enklere metode" forklarer relabilitet som et spørsmål om troverdighet. En annen måte å forklare det på, er at man bør være nøktern i analysen av datamaterialet. For min del innebærer dette at jeg må være bevisst det faktum at innsamlingsmetoden intervju, kan innebære risikoen for at informantenes svar kan være påvirket av en bestemt situasjon eller av et ønske om å svare de de tror intervjueren vil høre (Larsen, 2017, s. 95).

I første utkast av intervjuguiden hadde jeg med en ganske konkret og utbroderende innledning om hva prosjektet handlet om. I tilbakemeldingene fra veilederne fikk jeg beskjed om at dette kunne påvirke informantenes svar. I retrospekt er jeg enig i denne betraktningen. Ved å fortelle hva prosjektet skulle handle om og hvorfor de ulike temaene var viktige for hverandre, kunne dette klart nok skape føringer for hvordan informantene svarte. Dette kan være ved å sette tanker i hodet på informantene, men også ved å gjøre det vanskeligere å si sin mening, om denne skulle være i motstrid med mitt utgangspunkt. Dette kan redusere troverdigheten ved prosjektet.

Samtidig vil en innledning på intervjuguiden gi informantene en større innsikt i prosjektets tema, noe som er med på å skape klarere og mer definerte rammer for svarene. Dette kan medføre at man øker graden av validitet, fordi man i større grad svarer direkte og konkret på det intervjuguiden faktisk søker svar etter. Dette vil i så fall kunne øke troverdigheten ved prosjektet.

En annen kritikk er imidlertid at min datainnsamling kun baserer seg på data fra to informanter. Dette medfører en smalere datainnsamling enn det man kanskje kunne ønsket, noe som også kan påvirke relabiliteten. Jo flere informanter som er med, desto høyere kan man si at relabiliteten ville blitt. I hvert fall fra et kvantitativ synspunkt. Jeg har derfor være nødt til å ta stilling til dette i mitt prosjekt.

Etiske retningslinjer

I gjennomføring av et forskningsprosjekt er det viktig at man tar hensyn til ulike etiske retningslinjer. Hensikten med å ha etiske retningslinjer er å ivareta personvernet og sikre troverdigheten av forskningsresultatene (Dalland, 2012, s. 95). I forbindelse med intervjuet jeg skulle gjennomføre skrev jeg et samtykkeskjema som informanten ga meg en underskrift på. En person som blir spurt om å delta i et forskningsprosjekt, står helt fritt til å velge om han eller hun ønsker å delta. Den som gjennomfører undersøkelsen må også understreke at vedkommende har rett til å trekke seg når som helst under forskningsperioden (Dalland, 2012, s. 105). I samtykkeskjemaet var det viktig for meg å presisere at alt av materiale og informasjon ville bli anonymisert. Videre fikk også informanten informasjon om på hvilken måte datamaterialet ville bli brukt og hva som var hensikten med undersøkelsen.

4. FUNN OG DRØFTING

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere og drøfte mine funn fra intervjuene med de to pedagogiske lederne jeg intervjuet. I analysen av intervjuene var det særlig de tre faktorene gode relasjoner, trygg tilknytning og livsmestring som utpekte seg som interessante. Dette fordi disse faktorene ble viet mye tid og interesse, både fra meg og fra mine informantene. Kapittel 4 vil derfor deles inn etter disse tre faktorene. Under hver av disse vil jeg drøfte datamaterialet jeg har fått fra informantene opp mot aktuell litteratur og teori.

4.1 Gode relasjoner

Informant A forteller at: ”hvilke egenskaper man som voksen innehar, kan ha betydning for den trygghet og livsmestring de yngste barna opplever”. A mener at en barnehagelærer som er rolig og trygg på seg selv, vil ha en fordel i arbeidet med å skape gode og trygge relasjoner mellom barn og voksen. Videre forteller informant A at: ”(...) dersom man i tillegg klarer å se barnet, ha et fang ved behov, samt støtter og veileder når det er nødvendig, vil man som barnehageansatt være langt på vei i arbeidet med trygghet og livsmestring”.

Jeg mener at det A forteller her samsvarer i stor grad med teorien bak trygghetssirkelen. På mange måter tenker jeg at A beskriver hvilke egenskaper barnehagelæreren bør inneha for at vedkommende skal kunne fungere som en ”trygg havn”. Samtidig som det blir utdypet hvordan denne ”trygge havnen” fungerer som en ladestasjon, som skaper grobunn for videre utvikling og derigjennom livsmestring.

Også i det intervjuet med informant B blir det gjennomgående fokusert på tilsvarende begreper som gode relasjoner, lydhørhet og det å være en sensitiv voksen. Det ser derfor ut til at begge informantene har en noe lik formening om hva som er viktige forutsetninger for trygghet og livsmestring. Ut av dette forstår jeg at begge pedagogiske lederne som jeg intervjuet legger gode relasjoner som en forutsetning som må være til stede i arbeidet med å fremme trygghet og livsmestring hos de yngste barna i barnehagen. At denne gode relasjonen er tilstede, mener begge informantene at vil være et godt utgangspunkt for det videre arbeidet med trygghet og livsmestring blant de yngste barna i barnehagen.

For at barn skal tørre å utfolde seg i barnehagen, forteller informant B videre at det er: ”(..)viktig at de voksne har evnen til å tone seg inn, være sensitive og lydhør for barna.” Dette synes jeg var en interessant betraktning. Fordi det er snakk om de yngste barna i barnehagen, vil mye av arbeidet med barna gjøres uten ren språklig kommunikasjon. Barnehagelæreren må derfor forstå at en stor del av relasjonsbyggingen foregår gjennom non-verbal kommunikasjon. For at barnets tanker og ønsker skal bli ivaretatt, må barnehagelæreren ha vilje til å søke etter og å forstå barnet. Nettopp fordi småbarn ikke like enkelt kan sette ord på sine behov. Og motsatt, må barnehagelæreren reflektere over at barnets relasjon til vedkommende som ”trygg havn”, ikke bare bygges gjennom ord og handling, men også gjennom alle de andre sosiale og non-verbale tegn man gir uttrykk for i løpet av en arbeidsdag. Sagt på en annen måte, det er vel og bra at man som barnehagelærer gir trøst og kommer med oppmuntrende ord når man hører at barnet gråter og ber om trøst. Det er imidlertid bedre om barnehagelæreren, før barnet begynner å gråte og ber om trøst, registrerer barnets signaler om utrygghet – som for eksempel ved et unnvikende kroppsspråk, og evner å snu denne utryggheten over til trygghet, og kanskje skaper følelsen av livsmestring om barnet skulle klare å gjennomføre den aktuelle utfordringen.

En trygg og god relasjon skaper forutsetninger for trygge relasjoner gjennom hele livet, og ikke minst, for en sterk og robust selvfølelse og opplevelse av egenverd (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 80). De som jobber i barnehage vil derfor ha en helt avgjørende rolle i et barns liv. En stabil, trygg og tilgjengelig barnehagelærer, som søker og er bevisst på de kunnskapsmessige faktorene som blir nevnt over, vil kunne gjøre en god jobb med å styrke og støtte barns trygghet og livsmestring.

I løpet av intervjuene ble det synliggjort hvilke arbeidsmåter informantene benyttet i arbeidet med trygghets- og relasjonsarbeid. Disse arbeidsmetodene forstår jeg som et resultat av at

informantene nettopp er bevisst på de kunnskapsmessige faktorene, som nevnt over. Informant B beskriver at: "(...)allerede ved tilvenningsprosessen i barnehagen begynner vår avdeling å jobbe med at barna skal bli trygge". B forteller videre at de inviterer barna som skal begynne på barnehagen sammen med foreldre på en gradvis tilvenningsprosess, hvor barnet og foreldrene har mulighet til å bli kjent med omgivelsene, de som jobber der og barna på avdelingen i et behagelig tempo. B opplyser også at gjennom denne prosessen opplever de at også foreldrene blir tryggere, noe som igjen vil ha påvirkning på barnas opplevelse av den nye overgangen i livet. Videre sammenlikner informant A denne trygghetsfølelsen med voksnes liv, hvor informanten skriver at: "Også som voksen er det lettere å bli trygg i små omgivelser først." Små grupper med mennesker på et for eksempel avgrenset område, kan derfor være nyttig for de yngste barna for at de lettere skal utvikle en trygghet i barnehagehverdagen.

Informant A beskriver også at deres avdeling er flink til å dele barnegruppa i mindre grupper, slik at det ved barnehagestarten vil være mindre mennesker å forholde seg til. Men i tillegg til dette påpeker både informant A og B at trygg tilknytning er noe de jobber med gjennom hele året. Gjennom å skape gode relasjoner med barn og voksne i barnehagen, tenker jeg at barna vil oppleve en trygghet i barnehagehverdagen, som gir de den trygge trygghetsfølelsen de har behov for, for å blant annet tørre å utfolde seg og prøve. Informantene påpeker her viktigheten med en forutsigbar hverdag for barna. Det vil derfor tilknyttet til dette være viktig at man som pedagogisk leder er god på å planlegge, organisere og legge til rette for at hverdagen skal bli så god som mulig og så forutsigbar som mulig for barna.

4.2 Trygghet og tilknytning

Som nevnt i teoridelen av oppgaven handler trygg tilknytning blant annet om at man som voksen må være sensitiv overfor barnas behov og måten de uttrykker sine behov på. Her handler det som nevnt om at man blir nødt til å tilpasse samspillet til hva det er barnet har behov for. Det vil si at man som ansatt i barnehagen må sette egne behov til side, være oppmerksom og tolke barnets uttrykk og reaksjoner (Hoffmann, Cooper, Powell og Benton, 2017, s. 86).

Informant A sier at: "I mitt hode så er tryggheten barna tilegner seg, grunnlaget for den videre utvikling og trivsel". Videre sier informant A at: "(...)også voksne kan oppleve nye situasjoner som utrygge, men at vi har ofte en bagasje med oss som gjør oss i stand til å mestre denne utryggheten. Barn har ikke denne livserfaringen fra før, og viktigheten av å

etablere trygghet til barnet blir derfor svært viktig”. I tillegg til dette legger informant A til at det spesielt på en småbarnsavdeling vil være viktig at barna har de samme voksne å forholde seg til. Selv om barn er mer tilpasningsdyktige enn vi tror, skal vi ikke undervurdere den graden av stress små barn kan oppleve dersom de får flere ulike voksne å forholde seg til.

Informant B mener at: ”God tilknytning, tilstedeværende og forutsigbare voksne vil være viktige faktorer som informant A legger i trygghet”. Videre påpeker også informant B viktigheten med at barnehagelæreren må være den trygge havn slik at barn kan oppleve trygghet.

I tillegg under temaet trygghet legger informant A til at: ”Mennesker, store som små, er avhengig av trygghet for å vise sitt rette ”jeg””. Videre påpeker A at: ”Dette vet man jo som voksen også, at dersom tryggheten ikke er på plass, så hemmer det oss på mange vis. Man kan tenke seg at man som voksen i barnehagen har en sentral og veldig viktig rolle i de yngste barnas utvikling, og dette vil det være viktig å være bevisste på”. Informanten avslutter med å understreke at: ”Poenget mitt er at det kan få store konsekvenser dersom barn ikke kjenner på denne forutsetningen av trygghet tidlig i livet”.

For å lettere kunne legge til rette for trygg tilknytning for barna, beskriver både informant A og B at de ofte deler opp barnegruppen i mindre grupper. Informantene har erfart at dette gjør det enklere å se enkeltbarnet, og dermed gi den nødvendige og riktige oppfølgingen. I tillegg erfarer de at barna selv gir uttrykk for at de er mer komfortable med mindre og enklere situasjoner. Med dette siktes det til blant annet antall barn som deltar i den enkelte situasjonen, men også til størrelsen og omfanget av omgivelsene for øvrig. Dette forstår jeg som at barna opplever det som enklere å hevde seg i et miljø de opplever som oversiktlig nok til at de har kontroll. Denne tilnærmingen er altså noe som både barnet og barnehagelærerne opplever som fruktbar i arbeidet med trygghet og livsmestring. Og når begge sider av relasjonen opplever bekvemmelighet, vil det nok også være lettere å komme nær hverandre, slik at opplevelsen av trygghet kan bli enda større.

Som et eksempel på inndeling av mindre barnegrupper vil jeg trekke inn informant A sitt eksempel i intervjuet, som jeg synes gjenspeiler trygghetssirkelen:

”På avdelingen har vi fire- fem små stoler som barna er veldig glad i å klatre opp på, for så å hoppe ned på en madrass. For noen måneder siden så opplevde jeg at et av de yngste barna (1,5år) klatret opp på denne stolen, men turte ikke hoppe ned på

madrassen. Hvis jeg holdte barnet i hånden, turte barnet å hoppe. Denne aktiviteten gjorde vi gjentatte ganger gjennom en periode på flere uker. Etter hvert fant barnet ut at det ville prøve å hoppe selv. Og det gjorde barnet. Nå har barnet så stor kontroll på denne aktiviteten at det ikke trenger voksne i nærheten for å gjennomføre hoppet”.

Dette eksempelet viser hvor viktig det er at vi som voksne i barnehagen er med på å støtte opp og betrygge barna på at deres utforskertrang går bra. I situasjonen som informant A beskriver, leser man at situasjonen var på barnets premisser, og at det var barnet som fant ut når det følte seg trygg nok til å utføre ”neste” steg. Jeg mener at informant A her beskriver en voksen som er tilstede og støtter opp under barnets utforskertrang. Informanten er lyttende og tilstede i situasjonen og ser her hva barnet trenger. Noe som gjorde at barnet opplevde en mestring ved at det til slutt følte seg trygt nok til å hoppe selv.

Små barn lærer best sammen med voksne som kjenner dem, og som kan gi dem den støtten de trenger for å mestre noe nytt. Trygg tilknytning bidrar til å utvide barnets perspektiv samt til å fremme ferdigheter og mestring fordi barnet vil være interessert i det som tilknytningspersonen formidler i samspillet (Drugli & Lekhal, 2018, s. 60). Barn som er trygt tilknyttet vil veksle mellom nærhet og avstand. Som eksempelet som informant A ga, kan man se at dette barnet søke trygghet i den hånden informant A tilbydde, hvor barnet tilslutt ble så trygg på hva det gjorde, at det klarte det selv. På denne måten kan man se et konkret eksempel på hvordan informant A fungerte som en trygg base for barnet.

Barn som er trygge på at de får hjelp når de trenger det, vil være mer utforskende å tørre og prøve mer på egen hånd sammenlignet med utrygge barn. Dette fører til at de også lærer mer og bedre. På denne måten kan man altså forstå at tilknytning ikke bare handler om følelser, men danner også et grunnlag for utforskning og læring (Drugli & Lekhal, 2018, s. 60). Trygghet og læring henger på denne måten nær sammen, selv om tilknytningsteoriene ikke sier noe om hvordan barn lærer. Trygge barn vil trygt bevege seg bort fra omsorgspersonen og dermed oppleve at de også kan klare noe alene og få til ting på egen hånd. Da øker deres autonomi, mestringskompetanse og positive selvoppfatning. Det viktigste i slike prosesser er at barn får hjelp og støtte når det trengs (Drugli & Lekhal, 2018, s. 60 og 61).

Informant B sier at deres avdeling har stort fokus på trygghet og tilknytning gjennom hele året i barnehagen. Og at de i høst ved barnehagestart oppfordret foreldre til å komme ofte på besøk sammen med barnet sitt på avdelingen før de skulle begynne i barnehagen. På denne måten ble barnehagepersonalet mer kjent med foreldrene og barna allerede før oppstart. Jeg mener at

dette er et bra tiltak for at barna lettere skal oppleve barnehagen som en trygg plass å være i. Barnet får gjennom å gjøre det på denne måten bli kjent med omgivelsene og de nye menneskene sammen med sin trygghetsperson. Og barnet vil i tillegg få en gradvis overgang til barnehagehverdagen som tilslutt skal være uten deres trygghetsperson. I tillegg til å gjøre barnet trygt, vil også viktigheten av å gjøre foreldrene trygge være avgjørende. Det vil si at ved å gjennomføre slike små besøk gradvis før barnehagestart, kan også dette være med på å gjøre foreldrene trygge på den hverdagen de snart har i vente. Videre tenker jeg at det er viktig å huske på at den tryggheten eller utryggheten som foreldre har til barnehagen, lett kan smitte over på deres barn, noe som i tur kan påvirke barnets start i barnehagen på en negativ eller positiv måte.

4.3 Livsmestring

Informant B tenker at livsmestring handler om positiv selvfølelse og trygghet på seg selv til å mestre ulike utfordringer i eget liv. Informant A på sin side, skriver at "livsmestring er et relativt nytt begrep, i alle fall i barnehage og skole, og at h*n tenker at bakgrunnen for dette kan være at synet på barn har hatt en positiv endring opp gjennom årene". Videre skriver informanten at vi nå har mer fokus på den psykiske helsen, og at man nå har mer fokus på et forebyggende arbeid allerede i ung alder.

Informant A skriver også at barn gjennom erfaringer vil bli mer kjent med seg selv, og at barn kanskje kan ha mulighet til å finne løsninger på ting selv. Her kommer nemlig min tanke inn om den vekselvirkende kraften mellom trygghet og livsmestring. For hva skjer egentlig dersom vi voksne legger alt for mye til rette for barna og de ikke får mulighet til å sette grenser selv?

For "mye" trygghet kan skape passivitet i livsmestringen til barnet. Jeg synes derfor at informant A stiller gode spørsmål til voksenrollen rundt arbeidet med livsmestring i barnehagen. H*n mener at man må finne en balansegang mellom hva barn kan ordre opp i selv, og når voksne må inn for å veilede og legge til rette. For hva skjer for eksempel med barna dersom de aldri får mulighet til å løse opp i for eksempel konflikter selv? Eller at de aldri kjenner på ubehag? Også her bør det skje en balansegang slik at man som barnehagelærer er der å støtter og veileder når det er nødvendig, men at man også lar barn få mulighet til å gjøre erfaringer selv og dermed bli kjent med seg selv. Dette forutsetter gode voksne i barnehagen som evner å se hva hvert barn trenger.

Som mennesker fødes vi inn i et dilemma. For å overleve må vi klare oss selv og bli selvstendige, samtidig er vi helt avhengige av andres omsorg. Dette dilemmaet mellom uavhengighet og avhengighet er også et psykologisk dilemma (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 97). Dette kan sammenliknes med det informant A forteller i intervjuet, om at man må være der for barnet, men at man må tilpasse seg slik at man ikke hindrer barn i å erfare seg. Min tanke videre på det informant A sier er at om ikke barna gjør seg noen egne erfaringer eller lærer hvordan de skal sette egne grenser, vil det til slutt bli vanskelig for et barn å oppleve mestring. Vi higer stadig etter vår selvstendighet, samtidig som vi frykter for å bli forlatt. Vi vil være nær, og vi vil oppleve at vi er elsket og kan elske tilbake, men samtidig så trenger vi vår frihet, vårt eget rom og vår egen autonomi (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 97). Og det er nettopp ut fra dette dilemmaet at tilknytningsteorien vokste frem.

Jeg mener at vi må tørre å gi barna utfordringer, vi må gi muligheter for at barna tilegner seg erfaringer og opplever mestring. Samtidig må vi stole på at barna kan løse noe selv, og kanskje ikke gripe inn i alle situasjoner. Leken er det viktigste for barna, og de må få spillerom og muligheter til å løse opp i konflikter som kan oppstå i leken. Det er viktig å være klar over at alternativene ikke er kontroll eller kaos. I midten av disse motpolene finner man det man kan kalle kontrollert observasjon. Ofte er nok dette også den beste tilnærmingen. Man unngår å ta fra barnet dyrebar læring, samtidig som man har tilstrekkelig kontroll til å gripe inn om dette skulle gå på akkord med det man søker å oppnå – trygghet og livsmestring.

Informant A bekrefter i stor grad det overfor nevnte, når h*n sier: "Leken er det viktigste for barna, og de må få spillerom og muligheter til å løse konflikter som kan oppstå i leken. Det er forskjell på å gripe inn kontra det å observere og se om de klarer å finne ut sammen hvordan dette blir best for alle parter". Det samme blir bekreftet i rammeplanen, hvor det står at personalet i barnehagen skal støtte og hjelpe barna i å finne løsninger i konfliktsituasjoner samtidig som man skal støtte barna i å ta andres perspektiver og forebygge uheldige samspillmønstre (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 23).

I tilknytning til dette vil det være viktig at man som voksen er tilstede i en slik situasjon og at man bør arbeide målrettet sammen med barna på å løse konflikten på en positiv måte (Eidhamar, & Leer-Salvesen, 2014, s. 116). Selv om det ikke alltid er enkelt tenker jeg at det er viktig at an som barnehageansatt prøver å finne ut hva som har skjedd i det uheldige samspillet mellom barna, og at man deretter tørr å la barna løse slike konflikter på egen hånd.

For å trekke dette sitatet fra informant A og mine tanker rundt det opp mot det som livsmestring handler om, tenker jeg at det er viktig for den videre utviklingen og læringen for barn at de klarer å vurdere sine egne handlinger og konsekvenser som kommer av dem. Denne erfaringen vil nok gi barn den robustheten og den grobunnen som er målet for at barna skal oppleve ny mestring og utvikling senere i livet.

I tillegg til dette vil jeg legge ved informant A sitt utsagn hvor informanten forteller at: ”Man ønsker at alle barn skal oppleve en god barndom, ha trygge voksne rundt seg, og skape seg erfaringer som er positive for dem. Dette skal være grunnleggende for å takle livet man lever, med seg selv og sammen med de rundt seg”. Denne mestringen man legger til rette for nettopp her, tenker jeg nemlig at vil utvikle barnas sosiale kompetanse, som vil komme godt med i deres videre gang i barnehagen. Selv om denne metoden ikke er like enkel å gjennomføre hos de yngste som de største, tror jeg det er viktig at man som personalgruppe har fokus på å jobbe med dette sammen med barna allerede fra start, hvor man begynner i det små, med å vise barna på et riktig måte at man ikke bare kan ta en ting fra en annen, uten at den andre blir trist.

Bowbly beskrev et eksempel hvor han observerte barn i parken. Barna skulle ut å erobre verden, men så, når en trussel dukket opp, piler de tilbake til mor eller far, for så å gå ut og prøve seg igjen. Her kommer følelsen som gjennomgående i oppgaven blir beskrevet: barn trenger å føle at de har en trygg havn, en god relasjon, for å kunne våge seg ut i verden og bli adskilt fra omsorgspersonene sine (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 98). Gjennom en pendling mellom ”det trygge fanget” og ”verden der ute” ønsker man å oppnå en slags optimal balanse mellom selvstendighet og tilknytning. Og et godt tilknytningsforhold innebærer nettopp en slik balanse og fleksibilitet.

Som en videre drøfting av denne balansegangen, vil jeg trekke inn rammeplanen og barns medvirkning. For i rammeplanen forklares det at barnehagen skal være bevisste på barns ulike uttrykksformer og tilrettelegge for medvirkning på måter som tilpasses barnets erfaring, forutsetning og alder. Også de yngste barna og barn som kommuniserer på andre måter enn gjennom tale, har rett til å gi uttrykk for sine synspunkter (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 27). Av rammeplanen går det frem at barnehagen må observere og følge opp barnas ulike uttrykk og behov.

I sammenheng med hva rammeplanen sier, vil jeg trekke inn informant A sine tanker rundt hvordan man kan jobbe med livsmestring hos de yngste. Informant A sier at: ”mye handler

om å bekrefte barna og være interessert i hva de holder på med, hva de ønsker å gjøre og alltid prøve å finne ut hva de tenker”. Også informant B sitt synspunkt er relevant i denne sammenheng, hvor B forklarer viktigheten med at barnas interesser blir tatt hensyn til og hva dette har å si for barnas selvfølelse.

Det informant B beskriver over, leser jeg som hvordan opplevelsen av egenverdi og styrket selvfølelse er med på å påvirke barns opplevelse av mestring. For jeg tenker at dersom vi aldri gir barn mulighet til å bli hørt og tatt hensyn til, vil de ikke klare å ta valg eller beslutninger senere. Jeg mener som både informant A og B at opplevelsen av egenverdi og en styrket selvfølelse gjennom å bli tatt på alvor spiller en stor rolle i barnas utvikling.

5. AVSLUTNING

Innledningsvis nevnte jeg at trygghet og livsmestring er et tema som i stor grad flyter over i hverandre. Først og fremst fordi trygghet og livsmestring, på det overordnede nivået, er vekselvirkende krefter. Men også fordi de underliggende faktorene som fremmer trygghet og livsmestring – tilvenning, gode relasjoner, trygg tilknytning med mer – selv er gjensidig avhengig av hverandre. Selv om en god relasjon er en forutsetning for en trygg tilknytning, vil ikke en god relasjon eksisterer foruten en trygg tilknytning. Det blir derfor hele tiden et spørsmål om hvilke faktorer som kommer først, og hvilke av de som betinger og er avhenger av hverandre. Og som en følge av dette er det nok ganske åpent hvordan man som pedagogisk leder kan legge til rette for at alle disse faktorene er til stede, slik at man kan fremme trygghet og livsmestring for de yngste barna i barnehagen.

Det er imidlertid klart at pedagogisk leder, sammen med den øvrige personalgruppen, må ha kunnskap om og fokus på dette teamet, for å sikre de beste forutsetningene for barna.

Pedagogisk leder bør videre være bevisst sitt overordnede ansvar, og bruke mulighetene som kommer av planlegging og organisering, for å skape de beste arbeidsforholdene for arbeidet med å fremme dette fokusområdet. Jeg tror dette er viktig for å skape en personalgruppe som føler seg komfortable og selvsikre nok i jobben de skal gjøre, slik at de på en best mulig måte kan balansere trygghet og livsmestring, og nærvær og selvstendighet hos de små barna.

I intervjuet påpeker informant A nettopp dette: ”Det vil være viktig at man kan skape et best mulig miljø sammen med personalgruppa og for barna i barnehagen. Stress og dagshumør kan smitte over på barnegruppen, slik at det vil være viktig at man er tilstede på jobb og kjenner at man kan ha noe positivt å tilby barna for å skape et godt miljø”.

Det er nok også en rekke andre elementer som vil være relevante i jobben med å fremme trygghet og livsmestring hos de yngste barna i barnehagen. Likevel føler jeg at jeg gjennom denne prosessen har klart å sette søkelyset på noe av det som vil være spesielt avgjørende for småbarn ved barnehagestart, for at de skal få et trygt og godt forhold til barnehagen som et utgangspunkt, slik at de kan være mer rustet senere i barnehageårene og livet ellers.

Det var tidvis utfordrende å skrive en oppgave hvor man har forsøkt å systematisere dette sammensatte og komplekse temaet inn i enkeltdeler. Dette kommer til uttrykk ved at jeg flere ganger må vise tilbake til, og eller gjentar samme elementer flere ganger i gjennomgangen av de ulike faktorene. Til tross for utfordringene med å holde klare skillelinjer, viser gjennomgangen at de enkelte faktorene har sine særtrekk og kjennetegn som man som barnehagelærer må være klar over i møte med arbeidet med å fremme trygghet og livsmestring.

Samtidig som det har vært en utfordring å holde klare skillelinjer mellom de ulike faktorene i oppgaven, så har det også vært veldig lærerikt. Blant annet fordi det har bekreftet mine tanker om at dette er et utviklingsarbeid som må møtes med en helhetlig tilnærming, hvor jeg ser på alle deler som like viktige for å oppnå det store målet: trygghet, og derigjennom livsmestring. Skal man imidlertid peke på enkeltfaktorer så vil viktigheten av en god start – gjennom en gradvis tilvenning – være et helt avgjørende første fokusområde for barnehagen. Når dette fundamentet er satt, er jobben videre å utvikle og bygge de gode relasjonene, slik at den trygge tilknytning og det gode samspillet kan begynne. Dette vil forhåpentligvis være tilstrekkelig for at de yngste barna ser utover mot nye utfordringer, og gjennom disse opplever livsmestring.

6. REFERANSER

- Bergsland, M. D. og Jæger, H. (red.). (2016). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Branstzæg, I., Torsteinson, S & Øiestad, G. (2019). *Se barnet innenfra. Hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen*. (1. Utg). Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Buber, M. (1992). *Jeg og du*. Oslo: Cappelen Forlag.
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving*. (5. Utg). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. (6. Utg). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Drugli, M.B & Lekhal, R. (2018). *Livsmestring og psykisk helse*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Drugli, M.B. (2014). *Liten i barnehagen – Forskning, teori og praksis*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Eidhamar, L. G., & Leer-Salvesen, P. (2014). *Nesten som deg selv: barn og etikk*. (4. utg.) Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Drugli, M. B. (2017). Emosjonell utvikling og tilknytning. I Glaser, V., Størksen, I. & Drugli, M.B. (Red). *Utvikling, lek og læring i barnehagen* (s. 47- 73). Bergen: Fagforlaget.
- Powell, B., Cooper, G., Hoffman, K. & Marvin, B.(2015). *Trygghetssirkelen- en tilknytningsbasert intervensjon*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Killèn, K. (2017). *Forebyggende arbeid i barnehagen. Samspill og tilknytning*. (2.Utg). Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Larsen, A. K. (2017). *En enklere metode. Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Schibbye, L, A.L & Løvlie, E. (2017). *Du og barnet om å skape gode relasjoner med barn*. Oslo: Universitetsforlaget.

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.

Tjora, A. *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Utdanningsdirektoratet. (2017), *Rammeplan for barnehagen*. Hentet:

<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>.

7. VEDLEGG

7.4 Intervjuguide

Bachelorprosjekt: Trygghet og livsmestring

Bakgrunns spørsmål:

1. Hvilken utdanning har du? Har du noen videreutdanning?
2. Hvor lenge har du jobbet som pedagogisk leder?
3. Hvor lenge har du jobbet med de yngste?

Intervju:

1. Hva legger du i begrepet trygghet for barna?
2. Hva legger du i begrepet livsmestring?
3. Hvordan tror du trygghet kan være med å påvirke barn?
4. På hvilken måte kan man jobbe med trygghet og livsmestring for de yngste barna?
5. Hva tror du trygghet har å si for et barns livsmestring?
6. Hvordan jobber dere i barnehagen for å skape trygghet blant barna?
  - a. Kan du gi noen konkrete eksempler for hvordan dere jobber med dette i barnehagen?
7. Hvordan kan man jobbe i barnehagen dersom man ser at et barn ikke tørr å ta sjanser?
8. Er livsmestring noe barnehagen/ avdelingen jobber bevisst med etter at rammeplanen ble revidert i 2017?
9. Hvilke erfaringer har du med trygghet som utgangspunkt for at barn skal tørre å bevege seg utenfor komfortsonen?
10. Hvilke egenskaper tenker du er viktig å ha som voksen i barnehagen for å skape trygge rammer blant barna?
11. Hvordan tenker du at man som barnehagelærer kan legge til rette for at barn opplever livsmestring i barnehagen?

7.5 Samtykkeskjema

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Vil du være informant i mitt bachelorprosjekt «*Trygghet og livsmestring*»?

Dette er et spørsmål om å delta som informant i mitt bachelorprosjekt hvor formålet er å settesøkelyset på hvilken betydning trygghet har for livsmestring, og omvendt. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for bachelorprosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Målet med oppgaven er å belyse temaene trygghet og livsmestring. Grunnen til at jeg har valgt å skrive om dette er fordi jeg mener dette er to helt avgjørende goder som man som barnehagelærer må legge til rette for at ethvert barn har og opplever.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Prosjektet innebærer et intervju mellom meg og deg som informant. Intervjuet vil ta ca. 20-30 minutter og omfatte 12 spørsmål knyttet til temaet, samt noen bakgrunnsspørsmål for å bli kjent med deg som pedagogisk leder. Det vil i tillegg bli tatt lydopptak og notater fra intervjuet. Lydopptaket vil bli slettet rett etter det er transkribert. Det vil bli tatt opp med en lydopptaker.

Spørsmålene vil komme på forhånd av intervjuet, slik at informanten har mulighet til å forberede seg dersom dette er ønskelig.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg
- Få rettet personopplysninger om deg
- Få slettet personopplysninger om deg
- Få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- Å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg vil behandle opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Jeg vil ikke bruke informantens navn eller andre opplysninger om informanten som kan gjøre at h*n blir gjenkjent. Det eneste som vil bli opplyst om deg som informant er at du er pedagogisk leder på småbarns avdeling.

Hva skjer med opplysningene dine når jeg/vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes senest 10. april, 2020. Alle personopplysninger vil bli slettet innen prosjektslutt.

På oppdrag fra Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til bachelorprosjektet, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning ved vårt personvernombud: Hans Christian Ristad, Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Student

Elisabeth Walsøe Lehn ewl@dmmh.no

Elsa Fjeldavli elsafjeldavli@dmmh.no

Samtykkeerklæring

Samtykke kan innhentes skriftlig (herunder elektronisk) eller muntlig. NB! Studenten må kunne dokumentere for veileder at du har gitt informasjon og innhentet samtykke fra de du registrerer opplysninger om. Vi anbefaler skriftlig informasjon og skriftlig samtykke som en hovedregel.

Hvis foreldre/verge samtykker på vegne av barn eller andre uten samtykkekompetanse, må du innhente tillatelse fra foreldene.

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*sett inn tittel*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

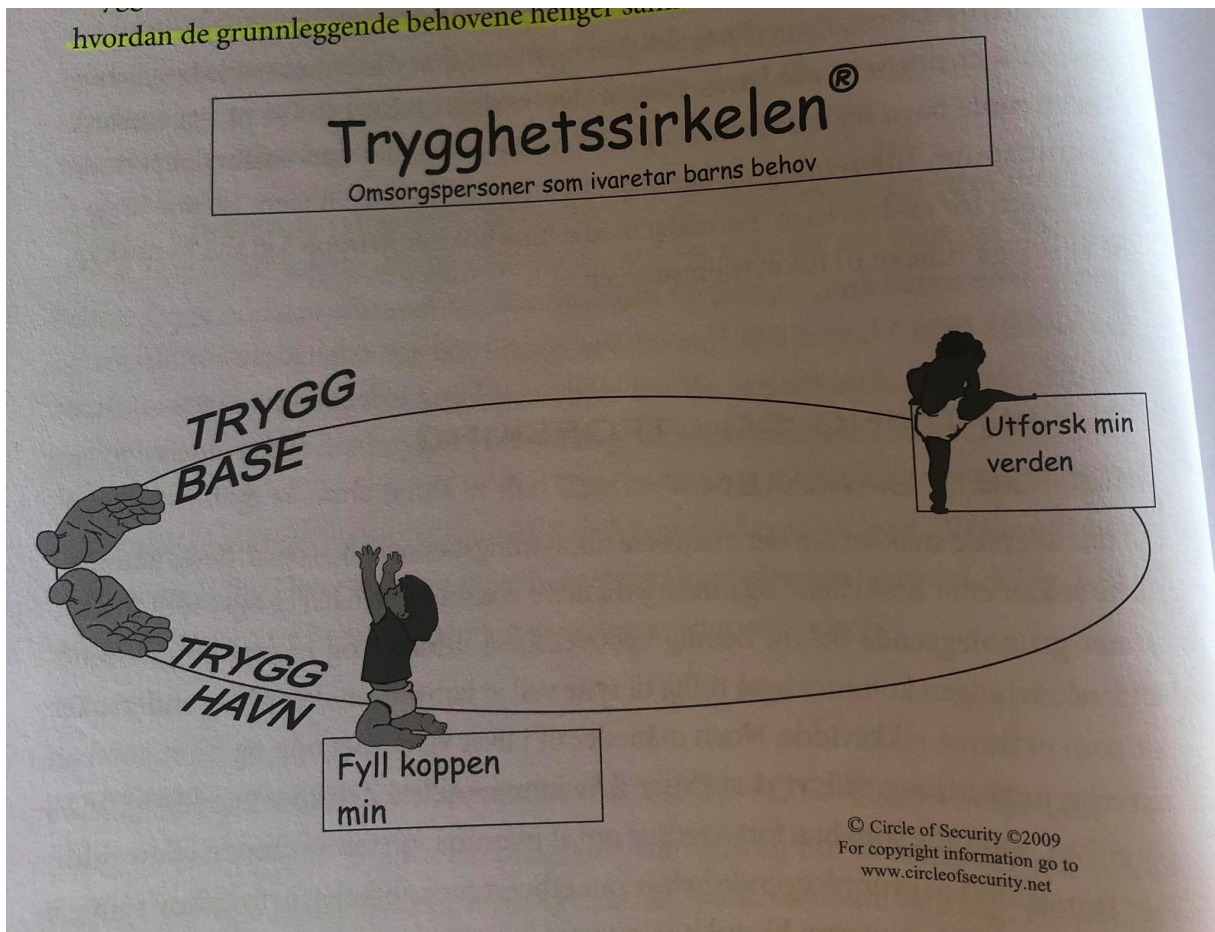
- å delta i (*sett inn aktuell metode, f.eks. intervju, spørreskjema, observasjon*).

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. [*oppgi tidspunkt*]

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

7.3 Trygghetssirkelen

(Branstzæg, Torsteinson & Øiestad, 2019, s. 18).